

На своята среща в Сантяго де Чили на 12 ноември 2017 г. Европейската асоциация на съдиите обсъди влезлите в сила на 15 август 2017 г. разпоредби на Закона на изменение и допълнение на Закона за съдебната власт, внесен в Народното събрание на Република България на 4 юли 2017 г. и приет на 27 юли 2017 г. Визираните изменения съставляват промени на ЗСВ, които накърняват независимостта на съдебната власт в България.

На първо място, съгласно влезлите в сила на 15 август 2017 г. изменения магистратите се задължават да декларират членството си във всякакви организации или сдружения, включително в професионални сдружения на съдии. Както президентът на Европейската асоциация на съдиите вече подчерта в писмото си от 21 юни 2017 г. до председателя на Народното събрание на Република България, правото на съдиите и прокурорите да се присъединяват и да участват в дейността на професионални сдружения на съдии и прокурори е международно признато¹ като присъщо и съвместимо с независимостта на съдебната власт. Свободата на магистратите да формират и членуват в свои професионални организации без каквито и да е ограничения, било то изрични или по подразбиране, е важен механизъм за укрепване на независимостта на всяка съдебна власт. Наложено е с последните изменения задължение на съдиите и прокурорите в България да декларират пред Висшия съдебен съвет — органът, притежаващ компетентност по всички въпроси, свързани с тяхното назначаване и кариерно израстване — своето членство в професионални сдружения или организации съставлява сериозно негласно ограничаване на това право. Подобно ограничение не може да бъде обективно оправдано с каквито и да е аргументи, тъй като членството в професионално сдружение на съдии или прокурори не би могло при никакви обстоятелства да се разглежда като външен интерес, който би могъл да даде повод за отвод на съдия по разглеждано дело или по друг начин да влезе в противоречие или постави под въпрос безпристрастността му по конкретно дело. Единствената явна цел, която преследва държавата, задължаваща съдиите да декларират членството си в професионални сдружения, е да възпрат и отблъснат магистратите от членство в подобни организации. Тази цел на въведеното изискване съдиите да декларират членството си в професионални сдружения се потвърждава и от факта, че в България средствата на масова информация и някои политици нееднократно са атакували съществуването на професионални съдийски сдружения в страната, и по-конкретно Съюза на съдиите в България. Правителството на Република България никога не е отправяло критики към подобни атаки в нарушение на задължението си да защитава съдебната власт от публични посегателства.

На второ място, последното изменение на чл. 230 на Закона за съдебната власт от 27 октомври 2017 г. задължава Висшия съдебен съвет да отстрани от длъжност всеки съдия, привлечен като обвиняем за извършено престъпление „във връзка“ със заеманата от него длъжност. Освен това Висшият съдебен съвет може незабавно да отстрани от длъжност всеки съдия, привлечен като обвиняем за извършено престъпление, независимо от неговия характер и тежест или от наказанието, което може да бъде наложено за него в случай на осъдителна присъда. При вземането на решение дали такъв съдия да бъде отстранен от длъжност, Висшият съдебен съвет е лишен от възможност да направи преценка дали обстоятелствата са достатъчно сериозни, за да оправдаят отстраняването на съдия по искане на прокуратурата, т.е. лишен е от възможност да прецени дали исканата мярка е пропорционална, необходима и

¹ Препоръка СМ/Rec(2010) 12 на Комитета на министрите до държавите-членки относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности, параграф 25 и аналогични препоръки на Организацията на обединените нации.

в интерес на доброто правораздаване. Не е предвидена и разпоредба, предоставяща възможност на отстранен от длъжност съдия да обжалва решението на Висшия съдебен съвет по същество пред компетентен съд. За разлика от правната позиция на всеки друг държавен служител, отстранен от длъжност след привличането му като обвиняем за извършено престъпление, отстраненият от длъжност съдия няма право да се обърне към Висшия съдебен съвет с искане за преразглеждане на решението преди изтичането на срок от осемнадесет месеца. Правото на прокуратурата да възбужда наказателно преследване, което има за задължителна последица отстраняването на съдия от длъжност, е в състояние да подкопае независимостта на съдебната система, освен ако законодателният режим не предвижда солидни и достатъчни гаранции срещу необоснованото отстраняване на съдии от длъжност. Такива гаранции задължително биха изисквали решенията за отстраняване от длъжност да почиват на преценка на пропорционалността и необходимостта от предприемането на тази мярка. Европейската асоциация на съдиите счита, че в светлината на международните стандарти, разпоредбите на българския закон не предоставят достатъчни гаранции за защита на независимостта на съдебната власт в България.

Предвид горното, Европейската асоциация на съдиите отправя апел към правителството и законодателната власт на Република България за:

- (1) незабавно предприемане на действия за премахване от правния или регулаторен режим на всякакви изисквания, задължаващи съдиите и прокурорите да декларират пред Висшия съдебен съвет, или пред друг орган, членството си в професионални сдружения;

и

- (2) незабавно предприемане на аналогични действия, за да се гарантира, (а) че в случай на привличане на съдия като обвиняем за извършено престъпление от общ характер, той няма да бъде отстранен от длъжност без надлежна преценка на пропорционалността на тази мярка; (б) решението за отстраняване от длъжност на съдии подлежи на съдебен контрол, както и (в) че решението може да бъде преразгледано от наложилия мярката орган по всяко време.